

Justiční správa.

I. Pojem a obsah. II. Orgány. III. Předměty.

I. Známa teorie Montesquieuova o dělbě státních mocí ovládá i ústavu Československé republiky (viz nadpisy §§ 6, 56, 94 úst. list.: moc zákonodárná — moc vládní a výkonná — moc soudcovská). V tom smyslu také v justičním oboru jest soudnictví ve všech stolicích odděleno od správy (úst. list. § 96).

J. sp. zahrnuje v sobě všechny záležitosti soudních (justičních) úřadů, nepatřící k vykonávání soudnictví a nezakládající se na moci soudcovské.

J. sp. obsahuje oproti soudnictví vše, čeho je třeba k udržování řádného chodu soudních úřadů a k výkonu soudnictví. J. sp. má podporovati činnost orgánů soudnictví a k nim dohlížeti bez újmy soudcovské neodvislosti zákonem (úst. list. § 98) zaručené.

J. sp. vztahuje se tedy na veškeré otázky personální (jmenování, obsazování, přeložení, dovolené, pensionování; služební dohled, přehlídka, disciplinární věci a pod.) a věcné (správa budov, rozdělení agendy, stanovení porotních období, dozor nad věznicemi, kancelářské potřeby a pod.).

Podstatou svou jest j. sp. správou soudního oboru, není soudnictvím. Liší se od soudnictví tím, že nejde při ní o spor mezi stranami a proto pro ni neplatí zákonné záruky soudcovství. Po té stránce (t. j. při výkonu j. sp-y) neplatí pro soudnictví neodvislost soudcovská, nýbrž úřední poměr podřízenosti, představeného a podřízeného. To znamená, že justiční úředníci mohou býti přeloženi nebo pensionováni proti své vůli, nejsou-li zároveň soudci. Soudcům jest možno odňati jen správní záležitosti jim svěřené (na př. prohlídka soudů a pod.), pokud jim nejsou přikázány zákonem jako soudcům (na př. jisté záležitosti presidiální a pod., zák. o org. soud. § 74). Naopak státní zástupcové jsou ve všech záležitostech podřízeni představenému úřadu, jehož pokynů a příkazů musí uposlechnouti i při věcném vyřizování svých záležitostí (tr. ř. § 30).

Není však j. sp.-ou veškerá státní správní činnost sloužící účelům soudnictví, nýbrž jen správa náležející k úkolům ústředního justičního úřadu (ministerstva spravedlnosti). Vyloučeny jsou podle toho na-př. záležitosti soudnictví správního, vojenského atd.

Naopak u nás jako jinde mnoho věcí vlastně správních jest zákony přikázáno

soudnictví, ač soudcovská činnost v takových případech hraničí často úzce se správními funkcemi, jako na př. v záležitostech nesporného řízení, exekuce a pod. Tyto věci jsou však přiděleny soudům a soudcům jako orgánům soudnictví, t. j. pod zárukou soudcovské neodvislosti, patří tedy k oboru soudnictví, nikoliv j. sp-y (viz rakouská úst. list. čl. 87).

II. Orgány j. sp-y jsou ministr a ministerstvo spravedlnosti, soudy a státní zastupitelství a jejich přednostové (zák. o org. soud. § 73).

V čele j. sp-y stojí ministr; nejvyšším ústředním úřadem j. sp-y jest ministerstvo spravedlnosti (zák. o org. soud. § 73), jemuž přísluší veškerá administrativa j. sp-y bez újmy práv presidenta republiky jmenovati soudce a úředníky počínajíc VI. hodnostní třídou (úst. list. § 64, odst. 1., č. 8) — za účinnosti platového zákona (§ 152, č. 103/26 Sb.) od 3. plat. stupnice — a udělovati milost (úst. list., § 64, odst. 1., č. 11a; § 103), bez újmy také práv vlády, rozhodovati ve sboru o vládních předlohách pro Národní shromáždění, o vládních nařízeních, o jmenování soudců a státních úředníků od VIII. třídy, pokud přísluší ústředním úřadům — za účinnosti plat. zákona od 5. platové stupnice — neb o návrzích na jmenování presidentem republiky (úst. list. § 81).

Ministerstvo samo jest jen ústředním úřadem j. sp-y, ale jenom úřadem j. sp-y, nezároveň orgánem soudnictví. Ministerstvo samo tedy vyhovuje politickému požadavku, že jisté státní moci, svou vnitřní podstatou odlišné, mají od sebe býti odděleny, t. j. přiřknuty zvláštním orgánům státním.

Působnost ministerstva spravedlnosti jako všech ostatních ministerstev měla by býti upravena zákonem (úst. list. § 85). Československá republika byla však při vzniku svém přirozeně nucena převzít organizaci veřejných úřadů z bývalého Rakouska, pokud se týče Uherska; z Rakouska poměrně více, poněvadž politické a správní středisko nového státu jest na území bývalého Rakouska. To platí zejména i pro ministerstva vůbec a pro ministerstvo spravedlnosti zvláště. Stav ten v zásadě trvá až dnes. Tak působnost ministerstva spravedlnosti se zakládá ještě dnes zásadně na výnose (c. k.) ministerstva spravedlnosti ze dne 30. VI. 1852, č. 7750.

Jak v tomto ohledu, tak vůbec j. sp., pokud nebyly od vzniku Československé republiky vydány nové zákony a předpisy,

řídí se normami bývalého Rakouska. To platí i pro území bývalého státu uherského (zák. č. 270/20 Sb. § 2 ve znění § 209 zák. č. 103/26 Sb.).

Soudy a státní zastupitelstva jsou co se týče j. sp-y podrobeny ministerstvu. Ujednotlivých soudů a zastupitelstev j. sp. se vykonává presidenty a přednosty. Konajíce tyto práce mohou žádati za spolupůsobení úředníků (na př. presidiálních šéfů, referentů a pod.), kteří jsou jejich dohledu podřízeni (zák. o org. soud. § 73).

III. Předměty j. sp-y jsou:

1. Příprava osnov zákonů a nařízení z oboru hmotného práva soukromého, trestního, řízení ve věcech občanských a trestních, o úpravě soudů, justičních úřadů a ústavů, jakož i o advokacii a notářství. Spolupůsobení při vypracování jiných zákonů a nařízení, pokud se dotýkají uvedených oborů. Ministerstvo může si k těmto účelům vyžádati nejen dobrozdání soudů a státních zastupitelstev, ale i jiných orgánů a korporací, nepatřících k j. sp-ě (zák. č. 216/19 Sb. § 6).

2. Otázky personální:

a) Návrhy na jmenování soudců, státních zástupců a jiných úředníků, pokud provedení jmenování přísluší presidentu republiky nebo vládě. Jmenování ostatních soudců, včetně odborných soudců laiků, státních zástupců a jiných úředníků a zřízenců (zák. o org. soud. §§ 18, 20, 23; zák. č. 81/1853 ř. z. §§ 7 a násl.; zák. č. 59/1868 ř. z. § 5), předsedů živnostenských soudů (zák. č. 218/1896 ř. z. § 7), různých rozhodčích soudů (na př. zák. č. 1/1888 ř. z. § 38), notářů (řád not. § 10).

b) Dání do trvalé nebo dočasné služby, v poměr mimo službu (při zvolení poslancem nebo senátorem), dání na dovolenou s čekatelným, vzdání se služby, přeložení, povolení směny služebního místa (§§ 67 až 86 zák. č. 15/1914 ř. z.; zák. č. 81/1853 ř. z. §§ 38, 40, 41 a 43) bez újmy zákonných předpisů o neodvislosti soudcovské (zák. č. 46/1868 ř. z.), kvalifikace (služ. pragm. zák. č. 15/1914 ř. z. čl. 1, §§ 14 až 20 a § 19 plat. zák.) a dovolené (plat. zák. § 23; zák. č. 15/1914 ř. z. §§ 42 až 44; zák. č. 81/1853 §§ 69, 70).

c) Systemisace služebních míst vyžaduje schválení vlády (plat. zák. §§ 36, 53; zák. o org. soud. § 62), bez újmy práva j. sp-y k ustanovení samosoudců (zák. o org. soud. § 25), propůjčení práva hlasovacího (zák. o org. soud. § 30) a ustanovení funkcionářů státních zastupitelství u okres-

ních soudů (tr. ř. § 448). J. sp. obstarává také dočasné služební příkázání (substituace) soudních zaměstnanců (zák. o org. soud. §§ 41, 46).

d) Vzdělání soudcovského a kancelářského personálu (zák. o org. soud. §§ 5, 13 násl.; nař. č. 170 a 192/1897 ř. z.; nař. 220/1901 ř. z.).

3. Otázky organizační:

a) Změna územního obvodu krajských soudů (zák. č. 62/1873 ř. z. § 1);

b) změna sídla nebo obvodu okresních soudů (zák. č. 59/1868 ř. z. § 2);

c) zřízení zvláštních okresních soudů pro obchodní věci (j. n. zák. č. 111/1895 ř. z. § 2);

d) zřízení živnostenských soudů (zák. č. 218/1896 ř. z. § 2);

e) zřízení veřejných dražeben (řád exek. §§ 274, 280);

f) organisace soudních kanceláří, zařízení kancelářské služby (zák. o org. soud. §§ 50, 51, 53, 54, 58, 60);

g) ustanovení o tom, které rejstříky, záznamy a seznamy u každého soudu mají býti vedeny a jakým způsobem i jak dlouho mají býti uschovány (zák. o org. soud. §§ 80, 81; jedn. řád §§ 295 až 297, 299);

h) rozdělení práce u soudů atd. (zák. o org. soud. § 26);

i) nařízení pravidelných soudních dnů (zák. o org. soud. § 29).

4. Dohled na činnost soudů a justičních úřadů a ústavů, jakož i advokátů a notářů a vykonávání dozoru nad osobami zaměstnanými u soudů a justičních úřadů i ústavů. Právo dohlédací vztahuje se ke všem osobám, které jsou ustanoveny nebo zaměstnány u soudů atd., které dohledu jsou podrobeny. Právo dohlédací zahrnuje v sobě oprávnění dozírati k tomu, zdali práce řádně se konají, přidržovati soudy a státní zastupitelstva k tomu, aby své povinnosti plnily, a odstraniti shledané vady neb učiniti o tom oznámení u nadřízeného soudu, který jest povolán naříditi opatření potřebná (zák. o org. soud. § 75). Právo dohlédací zahrnuje také povinnost vyhověti stížnostem účastníků na soudy, přednosty soudní, soudcovské úředníky, jakož i úředníky kanceláře a výkonné, že odpírají nebo protahují konání spravedlnosti nebo že nešetří nebo nesprávně vykonávají svůj úřad (zák. o org. soud., § 78; zák. č. 46/1868 ř. z., § 42).

a) Ministerstvu spravedlnosti přísluší bezprostřední služební dohled k vrchním soudům, k vrchním státním zastupitel-

stvům, ku generální prokuratuře a spolu všeobecný vrchní dohled ke konání spravedlnosti u všech soudů a státních zastupitelstev (zák. o org. soud. § 74).

b) Soudy a státní zastupitelstva vykonávají j. sp-u jako úřady ministerstvu spravedlnosti podřízené (zák. o org. soud. § 73) podle poukazů ministerstva spravedlnosti (zák. o org. soud. § 75). Krajské soudy a jejich presidenti vykonávají bezprostřední dohled k soudům okresním. Vrchní soudy a jejich presidenti vykonávají bezprostřední dohled ke krajským soudům. Presidenti vrchních soudů a tyto soudy mají však do svého dohledu pojmouti také řízení při soudech okresních svého obvodu. Vrchní prokurátorové vykonávají bezprostřední dohled k státním zastupitelstvům u krajských soudů (zák. o org. soud. § 74).

c) Ministr může kdykoli podrobně prohlížeti soudy a státní zastupitelstva nebo je dáti prohlédnouti osobami od něho zmocněnými (zák. o org. soud. § 74). Pro výkon tohoto dohlédacího práva ministra nad soudy ustanovují se zvláštní zmocněnci (soudní inspektoři), jichž poměr služební, pokud již nejsou v činné justiční službě, jest upraven dočasnou smlouvou s ministerstvem (jedn. řád, nař. č. 142/1897 ř. z. § 414; výnos min. sprav. č. 57/20 m. Věst.).

d) Rovněž presidenti sborových soudů mají občas podrobně prohlížeti soudy jejich dohledu podrobené a na základě toho, co při prohlídce shledali, ihned učiniti opatření ve svém oboru působnosti a navrhnouti pak opatření, kterých by jinak třeba bylo, u ministerstva spravedlnosti přiloživše zprávu o prohlídce (zák. o org. soud. § 75; jedn. řád §§ 410 až 413).

e) Nejvyšší soud není orgánem služebního dohledu. Jest však oprávněn, vytykati vady v řízení soudů, které shledal při vyřizování opravných prostředků naň vznesených a oznámiti je, jakož i opatření, která hodí se k jejich odstranění ministerstvu spravedlnosti (zák. č. 216/19 Sb. § 13).

f) Úřadu dohlédacímu se pravidelně podávají výkazy pracovní. Zpráva, kterou se výkazy předkládají ministerstvu spravedlnosti, má obsahovati důkladné dobrozdání o tom, jak konání spravedlnosti vůbec postupuje. Takové výkazy a zprávy podává i nejvyšší soud a generální prokurátor, jakož i vrchní prokurátorové (zák. o org. soud. § 82; jedn. řád § 12; tr. ř. § 37).

g) Dohlédací úřad vede osobní výkazy

o svých úřednících a zřízencích. Ministerstvo spravedlnosti vede výkazy ty ohledně všech justičních úředníků (jedn. řád § 4; nař. č. 114/1897 ř. z. § 8) a vzhledem k tomu, že trestnice a polepšovaci ústavy jsou nyní podrobeny přímo ministerstvu, i osobní výkazy dozorců vězňů.

h) Ministerstvu přísluší nejvyšší dohled k notářství (not. řád §§ 153, 142). Ustanoví, kolik míst notářů má býti v obvodu každého krajského soudu a v kterých místech mají míti notáři své sídlo; rozhoduje dále o tom, má-li se počet míst rozmnožiti nebo zmenšiti, nebo má-li býti některé úřední sídlo notářské přeloženo do jiného místa; též o tom, má-li s některým místem notářským býti spojena povinnost odbývati mimo úřední místo jednání (not. řád § 9). Ministr jmenuje notáře (not. řád §§ 10, 11, 145), povoluje dovolenou (§ 137) a přijímá vzdání se úřadu (§ 19), může zkrátiti praksi (§§ 6, 119). Vrchní soud potvrdí, ve kterém neb ve kterých jazycích notář bude moci spisovati listiny notářské (§ 12), bere notáře do přísahy (§ 15), a vydává mu dekret, že se může v úřad svůj uvázati (§§ 16, 18).

* Nemůže-li komora notářská býti zřízena anebo konati práce, přejímá práce ty krajský soud (§§ 125, 132). Dvě nebo více komor mohou býti spojeny k tomu účelu, aby se zřídila společná komora (§ 126). Ministr schvaluje jednacím řádem komor (§§ 134, 135), rozpouští komoru (§ 142), ustanoví ve kterých místech a pro které obvody se mají zříditi notářské archivy (§§ 143, 144). Ministr jest zmocněn sazby notářského tarifu vesměs nebo z části zvýšiti nebo snížiti (§ 183).

Na Slovensku a v Podkarpatské Rusi přísluší ministru spravedlnosti nejvyšší dohled k veřejnému notářství (§ 171 zák. čl. XXXV/1874) v tomto směru:

Ministr jmenuje veřejné notáře (§§ 1, 6 zák. čl. XXXV/1874).

Ministr spravedlnosti určuje počet a úřední sídla veřejných notářů (§ 5 uv. zák.). V tom je již implicate obsaženo jeho právo rozhodnouti, má-li se počet míst rozmnožiti nebo zmenšiti nebo má-li býti některé sídlo notářské přeloženo do jiného místa. Není tam však podobného ustanovení jako v §§ 8 a 9 not. řádu býv. rak. o event. povinnosti konati úřední jednání mimo úřední sídlo.

Přijímá vzdání se úřadu (§ 33 cit. zák. čl. XXXV/1874), nemůže však zkrátiti

praksi ani pro jmenování ani pro způsobilost k zastupování.

Ve kterém jazyku kromě československého může veřejný notář úřadovati, ustanovuje min. spravedlnosti buď současně s jmenováním anebo později (§ 7 zák. čl. XXXV/1874). Přísahu úřední vykoná veřejný notář u vrchního soudu nebo u určeného k tomu krajského soudu (čl. 3 zákona z 18. III. 1919, č. 155 Sb. Tímto článkem bylo také pro země mimoslovenské nahrazeno ustanovení § 15 not. řádu). Ani vrchní soud ani krajský soud nevzdávají mu dekret, že se může v úřad uvázati, ale po splnění povinností ohledně kauce, přísahy, úřední pečeti a legalisace podpisu oznámí veřejný notář otevření kanceláře krajskému soudu a ten to sdělí soudům svého obvodu (§ 15 zák. čl. XXXV/1874).

Počet a úřední sídlo komor a jich obvody určuje ministr spravedlnosti (§ 26, 27 zák. čl. XXXV/1874) a není tam ustanovení o tom, že práce komory přejímá ev. krajský soud anebo že dvě nebo více komor může býti spojeno. Nyní ovšem platí § 1 zákona z 16. III. 1920, č. 167 Sb., že jsou sloučeny notářské komory v Bratislavě a Košicích a jejich obvody a ministr spravedlnosti v dohodě s ministrem pro sjednocení zákonodárství a organizace správy určí sídlo komory a jmenuje pro ni správní výbor.

Ministr schvaluje jednací řád komory (§ 32 zák. čl. XXXV/1874, nyní podle § 8 zák. z 16. III. 1920, č. 167 Sb., spolu s ministrem pro sjednocení zákonodárství a organizace správy).

Právo rozpustiti komory není v notářském řádě výslovně normováno. Notářské archivy nejsou již zřízeny, podle § 38 zák. čl. VII/1886 byla příslušná ustanovení dřívějšího zákona zrušena, spisy a knihy přebírá nástupce v úřadě.

§ 171 not. ř. č. 75/1871 ř. z. a § 210 zák. čl. XXXV/1874 ve znění zákona č. 600/1919 Sb. stanoví, že ministr spravedlnosti, vyslechna notářské komory, vydá popl. sazbu. Avšak podle ústavní listiny může se to nyní státi jen nařízením celé vlády. § 183 not. řádu byl zrušen § 3 zákona z 5. XI. 1919, č. 600 Sb.

Jiná oprávnění j. sp-y podle uher. notářského řádu jsou tato:

Podle § 8 zák. čl. XXXV/1874 může ministr spravedlnosti prodloužiti tříměsíční lhůtu k nastoupení úřadu veřejného notáře.

Dle § 10 téhož zák. čl. rozhoduje o stížnosti na usnesení o přijetí notářské kauce.

i) Min. spravedlnosti přísluší právo dohlédací k advokátům a kandidátům advokacie zapsaným do seznamu advokátů (kandidátů) (zák. č. 40/1872 ř. z. §§ 1, 3; tr. ř. § 39).

Vykonává toto právo může buď sám nebo orgány od něho ustanovenými každé chvíle nahlédnouti, jak disciplinární rada vykonává své povinnosti a v jakém stavu nachází se zavedené disciplinární vyšetřování a může naříditi, aby shledané vady byly odstraněny (§ 45). Nález disciplinární rady budiž vrchnímu státnímu zástupci dodán (§ 40). Tomu také přísluší opravné prostředky odvolání a stížnosti (§§ 47, 53). V přičině odvolání a stížnosti rozhoduje nejvyšší soud (§§ 50, 54). Ministr má právo rozpustiti disciplinární radu a zároveň naříditi, aby se zvolila nová (§ 45). Nařizuje změnu obvodu advokátních komor a zřízení nových komor (adv. řád § 22). Schvaluje jednací řád komor a výborů (adv. řád § 27) a disciplinární rady (zák. č. 40/1872 ř. z. § 22), nařizuje zřízení společné disciplinární rady pro dvě nebo více komor, nebo vznesení záležitostí jedné komory na disciplinární radu jiné komory (zák. č. 40/1872 ř. z. § 6). Ministr jest zmocněn, aby vydal tarif pro takové výkony advokátů a jich kanceláře v soudním řízení, které pro svou jednoduchost a časté opěťování připouští průměrné ocenění (zák. č. 58/1890 ř. z. § 1).

Dozor na advokátní komory a na advokáty na Slovensku a v Podkarpatské Rusi náleží ministru spravedlnosti podle § 64 zák. čl. XXXIV/1874; dozor na disciplinární věci vykonává veřejným žalobcem, prokurátorem sídla komory, jenž podle § 100 téhož zák. čl. může činiti návrhy na zavedení a doplnění vyšetřování, návrhy u ústního jednání, odvolávati se a podávati stížnosti.

O odvolání a stížnosti rozhoduje nejvyšší soud (§ 3 zák. čl. XXIV/1907 a zákon z 16. IV. 1919, č. 216 Sb.).

Není výslovně ustanoveno v advokátním řádě, že by mohl ministr rozpustiti komory.

Počet, sídla a obvody advokátních komor ustanovuje ministr spravedlnosti (§ 15 zák. čl. XXXIV/1874), avšak nyní zas platí shora vzpomenutý zákon z 16. III. 1920, č. 167 Sb., podle něhož advokátní komory v Bratislavě, Báňské Bystřici, Prešově a Košicích a jich obvody se slučují a ministr spravedlnosti v dohodě s ministrem unifikací určuje sídlo sloučené komory, jmenuje

správní výbor sloučené komory advokátní a podle § 8 zák. toho schvaluje spolu s ministrem unifikací jednací řád (podle § 33 zák. čl. XXXIV/1874 bylo nařízeno jen předložení ministru spravedlnosti).

Není ustanovení o možnosti zřídití společnou disciplinární radu pro dvě nebo více advokátních komor nebo o možnosti dáti disciplinární věci jedné komory na disciplinární soud komory jiné, dnes pak zase tu zasahuje § 3 cit. zákona č. 167/1920 Sb., podle něhož disciplinární soud je zřízen u sloučené komory. Pokud jde o Podkarpatskou Rus, podle § 8 novely z 31. I. 1922, č. 40 Sb., agendu přikázanou advokátní komoře a jejímu výboru obstarává předseda krajského soudu určeného k tomu ministrem spravedlnosti, ale disciplinární pravomoc nad advokáty a kandidáty advokacie vykonává disciplinární senát advokátní komory v Turč. Sv. Martině.

Ohledně tarifu platí nyní pro území obojího práva zákon z 18. II. 1921, č. 78 Sb., kterým byl zákon z 26. III. 1890, č. 58 ř. z., a § 104 zák. čl. LIV z r. 1912 zrušen, a podle toho nepřísluší oprávnění takové více ministru, ale vládě.

5. Spolupůsobení se soudnictvím:

a) Zmateční stížnost pro zachování zákona musí generální prokurátor podati z příkazu ministra spravedlnosti (tr. ř. § 33);

b) ministerstvu spravedlnosti přísluší prohlášení o vybídnutí strany k tomu, aby stát dobrovolně uznal její nároky na náhradu škody za vyšetřovací vazbu nebo nesprávné odsouzení (zák. č. 109/1918 ř. z. §§ 3, 4; zák. č. 318/1918 ř. z. § 4);

c) nařízení a zrušení řízení dle práva stanného (tr. ř. §§ 429, 430, 446);

d) povolení bezpečného průvodu (tr. ř. § 419);

e) povolení, aby trest na svobodě byl vykonán u jiného soudu, než u toho, který vynesl rozsudek (tr. ř. § 406);

f) disciplinární řízení proti soudcům jest řízením soudním (zák. č. 46/1868 ř. z. § 7). Právo vysloviti pořádkový trest napomenutí nebo důtky vyplývá z dohlédacího práva (zák. č. 46/1868 ř. z. §§ 4, 5). Totéž platí o disciplinární moci nad nesoudcovskými úředníky a zřízenci (zák. č. 15 z r. 1914 ř. z. §§ 87 až 155, §§ 177 až 188; zák. o org. soud. § 63; nař. č. 170/1897 ř. z. §§ 29 až 31);

g) udělení milosti přísluší presidentu republiky (úst. list. § 64, odst. 1., č. 11;

§ 103). Návrhy na udělení milosti podává ministr (tr. ř. §§ 411, 3, 4, 1).

h) legitimace milostí přísluší vládě (arg. úst. list. § 64, posl. odst.). Žádost buď předložena krajskému soudu, od toho však prostřednictvím vrchního soudu ministru spravedlnosti, který podá posudek o tom vládě, neshledá-li, že proti povolení žádosti jest nějaká překážka (nespor. pat. § 264).

i) právní styk s cizinou:

aa) styk s cizinou (právní pomoc, vydání atd.) upravuje se zásadně státními smlouvami uzavřenými s jednotlivými státy (viz také trestní řád §§ 59, 136, 157, 421). ČSR. uzavřela již řadu takových smluv.

bb) vysvědčení o právu platném v československém státě jsou vydávána ministerstvem spravedlnosti těm, kdo jich potřebují, aby v cizině svá práva uplatňovali nebo hájili (nesp. pat. § 282);

cc) prohlášení, zdali tuzemské soudnictví nad některou exteritoriální osobou jest odůvodněno nebo zdali exteritorialita ve prospěch některé osoby jest uznána, přísluší ministerstvu spravedlnosti a jest závazné pro soud při posuzování příslušnosti (zák. č. 110/1895 ř. z. čl. IX.);

dd) totéž platí o prohlášení ministerstva ve sporech tuzemských soudů s cizozemskými soudy neb úřady o příslušnost (zák. č. 111/1895 ř. z. § 48);

ee) prohlášení o šetření vzájemnosti v cizích státech (zák. č. 111/1895 ř. z. § 38; č. 113/1895 ř. z. § 63; viz také zák. č. 79/1896 ř. z. § 79; č. 218/1926 Sb. § 2);

ff) dále prohlášení o zákonodárství, zařízeních a chování se cizího státu (zák. č. 113/1895 ř. z. § 57);

gg) při vyhledávání práva v některém jiném státním území platného může soud žádati o zakročení ministerstva spravedlnosti (zák. č. 113/1895 ř. z. § 271).

6. Opatření, čeho třeba k výkonu trestů soudy uložených; dohled na výkon trestu a správa samostatných ústavů k výkonu tomu zřízených, jakož i správa ústavů ministerstvem spravedlnosti zřízených ku výchově zanedbané mládeže neb mladistvých provinilců (nař. č. 109/1865 ř. z.; zák. č. 43/1872 ř. z. §§ 10, 11, 14).

7. Vydávání úřední sbírky rozhodnutí soudních a věstníku.

Některé z těchto záležitostí jsou vyhrazeny ministrovi nebo ministerstvu spravedlnosti, některé vyřizuje ministerstvo za spolupůsobení podřízených úřadů; jiné vy-

řizují tyto úřady samy. Je-li tomu tak nebo onak, vyplývá z jednotlivých příslušných a uvedených předpisů. V některých záležitostech obmezuje se činnost j. sp-y na spolupůsobení s jinými orgány státní správy (na př. ve stavebních záležitostech).

Literatura.

Fleischmann-Stengel: „Wörterbuch des deutschen Staats- und Verwaltungsrechts“, Čl. „Justizverwaltung“, II 479 násl.; Mischler-Ulbrich: „Österr. Staatswörterbuch“, Čl. „Justizministerium“, III² 640 násl.; Ulbrich: „Handbuch der österr. Verwaltung“, I 133 násl.; Kaserer: „Handbuch der österr. Justizverwaltung“, I—IV, 1882—1884; Weyr Frant.: „Československé právo správní“, 21 násl.; Weyr Frant.: „Soustava československého práva státního“, 28, 235 násl.; Klein-Engel: „Der Zivilprozeß Österreichs“, 55 násl.

Robert Mayr-Harting.

Kaducita.

A. Kaducity státní. — I. Obecné kaducity: 1. Terminologie a pojem. 2. Vývoj. 3. Podmínky. 4. Předmět. 5. Řízení. 6. Práva dědiců proti tisku. 7. Odúmrtné právo mezinárodní. II. Odumřelá deposita a jiné propadlé hodnoty. — B. Kaducity mimostátní.

A. Kaducity státní.

I. Obecné kaducity.

1. Terminologie a pojem. Připadá-li pozůstalost státu, poněvadž tu není dědiců, mluví se v českém jazyku o odúmrti, latinsky o bonum vacans, ius bonorum vacantium, ius caducum, ius devolutionis, německy o Heimfallsrecht (z nápadu na lenního nebo vrchnostenského pána), Kaduzitätsrecht, Kaduzität, francouzsky o déshérence (deest heres), vlášsky o devoluzione. V širším smyslu znamená „caducum“ (od cadere) každou propadlou hodnotu.

Povaha práva státu na odúmrt posuzuje se různě. Vidí se v něm buď soukromé právo dědické nebo veřejné právo státu, které se označuje jako ius superioritatis, jako právo regální, jako právo okupační na věci bez pána nebo výkon jeho výhradného vlastnictví (dominium eminens) na všechny věci ve státě, jichž užívání jednotlivcům jen ze své dobré vůle povoluje. Obecné právo dospělo ve sporu o právní povaze státního práva odúmrtného k tomu, že je považuje za právo dědické. Někteří spisovatelé vidí však v odúmrtném právu státním jen ob-

dobu práva dědického, dokazující z pramenů, že stát je zde pouze „heredis loco“.

V českém zemském právu hledí se na odúmrtné právo státu jako na právo veřejné. Statek odumřel a proto připadá veřejné moci. Také Obnov. zřízení zemské pro Čechy (O XXX, XXXI) a pro Moravu (464, 465) mluví při tom o právu komory královské, ač povolává královskou komoru v 5. počtu ku pozůstalosti, když ani krevních přátel, ani manžela není. Novellae declaratoriae prohlašují toto právo královského fisku v 5. pořádku (Kk II) za ius fiscale (Kk XLIV), které králi českému jako každému králi v jeho království přísluší. Stát má tu ius successionis z důvodu svého fiskálního práva. Ohlas těchto názorů jeví se i v příštím zákonodárství rakouském. Neue Satzung und Ordnung des Erbrechts außer Testament pro Dolní Rakousy ze dne 28. V. 1720 (Pars III, tit. 15, § 1, 2) prohlašuje pozůstalost, není-li tu dědice, za odúmrt (erblos), která zeměpánovi připadá. Codex Theresianus (II, Cap. XX, § XXIV, 181) přikazuje odúmrt jako „erbloses Gut“ panovníkově komoře, která tu jedná pak „an Erbes statt“, majíc všechny dědické výhody (Erbvorteile) a nesouc všechna dědická břemena. Právo toto připadá vladaři jako „Wirkung der Landeshoheit“ a nikdo nemá si je osobiti, komu vladař povolení k němu nedá. Dvor. dekret ze dne 25. IX. 1789, č. 1052 sb. z. s., klade proti sobě „Privat-Succession“ a „Succession des Staates“. O první je řeč pouze, je-li při zpětném nápadu „nexus feudalis“. Podle patentu ze dne 20. XII. 1790, č. 97 sb. z. s., podléhá jiné než vrchnostenské jmění vrchnostenských poddaných záboru státnímu (Einziehung des Staates). Vzorem pro příští úpravu odúmrtného práva státního byl předpis § 23 patentu ze dne 11. V. 1786, č. 540 sb. z. s., pro posloupnost v německých zemích dědičných. Znění jeho s malými změnami objevuje se v § 556 prvotního návrhu a v § 752 revidovaného návrhu k rakouskému občanskému zákoníku, dále v II. díle § 536 zákoníku západohaličského a pak také v § 760 o. z. o. rak.

Stejně povahy bylo odúmrtné právo podle občanského zákoníku saského (§ 2618 až 2620). V podstatě i odúmrtné právo pruské. Pruský Landrecht zařadil předpis o odúmrtném právu státním do titulu o právech státu na statky a věci bez pána (II. díl, 16. titul). Stát má však v příčině pozůstalosti stejné právo a stejné povinnosti jako obecný dědic. Z předpisů těchto